

Fredsbøffelen

Dakotaindianeren og poeten Tom LaBlanc har kommet til Norge med et klart budskap: Verdensfred. Han er sentral i prosjektet One People, som arrangerer fredskonserten “Wiping The Tears” under Alternativmessen i Vallhall, Oslo, 17. november.

• Av Eirik Svenke Solum

Det er ingen selvfølge at dakota-sioux-indianeren Tom LaBlanc ble den fredsforkjemperen, den prisbelønnede poeten og den aktive urfolksrepresentanten han er i dag. Han ble født i Minnesota i 1946. Moren hans var dakotaindianer, mens farens identitet er ukjent. Likevel mener familien at faren var av japansk opprinnelse. Etter å ha blitt tatt fra moren etter fødselen ble Tom plassert i fosterfamilier, hjem for foreldreløse, og i sosialboliger. Før fylte femten hadde han bodd på utrolige 105 steder. Tom forteller at hans eldste minne er av en hvit gutt som bandt ham og banket ham opp fordi han så indiansk-japansk ut. Oppvekstårene var fylt av en følelse av meningsløshet, rotløshet og verdiløshet. Men i tyveårene dukket en mulighet opp, som ga mulighet til å bidra med noe som føltes spennende. Tom vervet seg i hæren for å kjempe i Vietnamkrigen.

– Selv om jeg ikke liker å uttrykke det slik, så var det faktisk ganske naturlig for meg å være soldat i Vietnam. Jeg gjorde det bra, jeg så godt, hørte godt, var i god form. Mens andre aldri hadde vært sultne før, aldri vært redde, aldri sovet utenfor sitt hjem eller vært blakke, var jeg godt kjent med alt dette, forteller LaBlanc, som også ble dekorert for sin spesielt gode krigsinnsats.

– Men krigen forandret seg halvveis i mitt opphold. Først var det slik at vi og de vietnamesiske soldatene lette etter hverandre og angrep hverandre, men plutselig sluttet vietnameserne å angripe oss. Det var bare vi som angrep dem, sier krigsveteranen. Han ser utover Youngstorget hvor vi sitter hevet over livet som passerer nedenfor. Han rister lett på hodet.

– Jeg husker spesielt én operasjon hvor vi hadde omringet noen oppe i fjellene. De holdt på å sulte ihjel. De hadde sendt ut tolv mann, med én pistol, for å finne ris. Det var da jeg innså at dette var feil, at jeg ikke var istand til å følge min ordre eller skyte hjelpeløse mennesker. Det var bare helt feil, sier han. Og som den dyktige soldaten han var skjønte han egentlig lett hvordan grup-

pen han ledet kunne finne menneskene de var ute etter. Men det gjorde han ikke.

– Jeg begynte å lage lyder i skogen, lot soldatene tenne sigaretter, høre på radio og snakke høyløst. Slik fikk vietnameserne mulighet til å stikke av.

Motstanderen

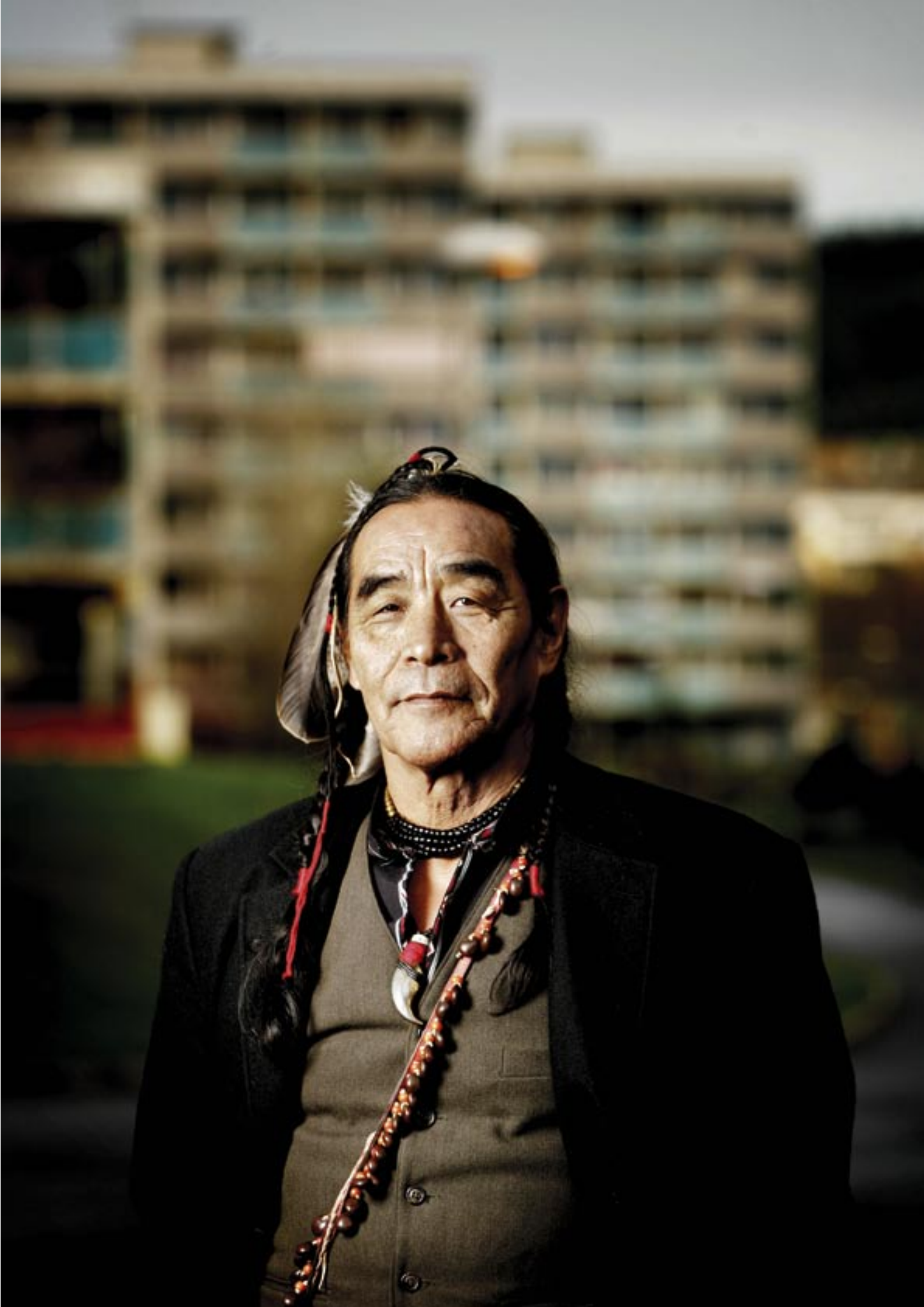
– Jeg begynte å argumentere mot krigen mens den fortsatt pågikk og mistet nok noen forfremmelsesmuligheter på den måten. Å være med på massakrer fikk meg til å føle skyld. Hadde de vært bevæpnet og forsøkt å drepe oss, hadde jeg kanskje ikke begynt å se annerledes på krigshandlingene, men de var ikke bevæpnet og ønsket ikke å drepe oss. De ville bare overleve.

– *Dro du hjem før du egentlig skulle?*

– Nei, jeg ble så lenge jeg skulle. Jeg ble såret og fikk malaria. Men da jeg først kom hjem møtte jeg min dakota-familie, og begynte å søke etter det som plutselig ble klart for meg at var mine røtter. Før jeg dro til Vietnam hadde jeg blitt adoptert av en indianerfamilie. Men nå begynte jeg å lære mer om “The Dakota Way” – vår religion, om du vil – og fredsforståelsen. Et av våre redskap for å samles om fred er fredspipen, som ble gitt oss for skape fred. Og det er det vi søker å gjøre i dag, minne om at vi burde lære å leve sammen på en bedre måte. Det er meningen vi skal sameksistere, men det gjør vi ikke idag. Det er krig hver dag og over alt.

– *Er den tradisjonelle, rituelle bevisstheten levende blant dakotaindianere idag?*

– Ja, absolutt. Vi har ofte blitt portrettert som ville mennesker, uten kultur eller organisering bare fordi vi ikke er kristne – eller muslimer eller buddhister, for den saks skyld. Det betyr ikke at vår ‘vei’ ikke er sterk. Den praktiseres fortsatt. Det har skjedd mye siden syttitallet, hvor mange amerikanere ble forbauset over å lære at John Wayne ikke drepte alle indianerne. Jeg får fortsatt høre at jeg er den første indianeren folk møter og at de er usikre på hva de skal kalle meg. Da Columbus

- ▶ kom 1492, sa han at vi var “gudelige”, at vi har sje-nerøse og uskyldige. “med en liten hær kan jeg ta alt de har”. Og han kalte oss ikke hinduanere, som om vi skulle vært indere, men Indios – som betyr “med gud” eller “i gud”.

– *Tror du ikke mange i dag er fylt av en slags skyldfølelse for hvordan “den hvite mann” mas-sakrerte indianere, stjal landområder og fordrev folk?*

– De massakrerte noen, med de utryddet oss ikke! De stjal ikke landet, det er fortsatt der. Selv om de opererer med privat eierskap, så betyr ikke det at landet vårt nå har forsvunnet. Det er fortsatt der. Det handler om hvordan man tenker. Mange snakker om de stakkars indianerne, men det er omvendt. Stakkars amerikanere, de har ingen kontakt med jorda lenger, lager ikke sin egen mat, de jakter ikke eller lager klær. De lever i cyberspace og lever som retningsløse roboter.

– *Føler du at Dakota-indianerne er fylt med sinne?*

– Det er vi.. Derfor vi har “Wiping The Tears”, for å bli kvitt de vonde følelsene. Vi kan ikke drepe eller massakrere folk. Dette går begge veier. India-nerne var ikke bare engler heller. Lidelse og død skaper alt for ofte hevn. Se bare på terror-krigene vi har nå. Det blir et evigvarende hevns spill. Så hvordan skaper man fred? Først av alt må man ville ha fred. Idag aksepterer alt for mange krig som en slags nødvendighet.

Den hvite bøffelen

Tom LaBlanc fikk sitt indianske navn etter en drøm bestemoren hadde. I dakotaenes historie har det være gode og dårlige tider. I en periode hvor det stadig ble færre bøfler drømte hun om en stor flokk som kunne høres komme stormende i det fjerne. Da den passerte, i en sky av støv og sand, var det én bøffel som stanset og så hennes vei – “Tatanka Ohitika!” sa den. Og det ble Toms navn; “Sterk Bøffel”.

– Jeg liker navnet mitt, det gir meg styrke, sier fredsforkjemperen. På hånden har han en musku-løs bøffel tatovert. Bøffelen har også en en spesiell plass i dakotaenes fredsvisjoner.

– Hvit bøffel-kvinnen, som er som vår messias og som ga oss pipen, sa hun skulle komme en gang til. Og når hun skulle komme tilbake skulle vi lære å leve sammen og å skape fred. De siste ti årene har det være observert ti-tolv hvite bøfler – noe som er veldig sjelden. For oss representerer denne hennes gjenkomst og hennes budskap om at det er på tide å bygge fredsrelasjoner og å skape harmoni oss mennesker imellom. Derfor er det mange av oss nå som reiser ut i verden med dette budskapet. Det er selvfølgelig høyaktuelt i mange regioner akkurat i disse dager; Midtøsten, Irak, Iran, Afrika. Hele verden trenger å finne en ny fred.

Washigila

På dakota heter Wiping The Tears-ritualet Was-higila. Det er et tradisjonelt rituale for å håndtere vonde følelser, sorg eller sinne.

– Det er en av våre seremonier. I løpet av livet blir vi ofte dypt såret, har opplevd en form for over-

ONE PEOPLE

grep, eller vi mister noen som står oss nær, som ikke lar seg erstatte. Vi kan gå ett eller to år og fortsatt sørge og ikke leve livet vårt slik vi gjorde. Vi trenger et redskap for å gjøre noe med en slik situasjon. Det er dét dette ritualet er til for.

– *Hvordan foregår dette ritualet?*

– Man påkaller åndelig hjelp til å påvirke vårt menneskelige tilstand. Vi mennesker har en type svakhet og vet ikke alltid hvordan vi skal håndtere situasjonen. Vi er ikke alltid så flinke til å lære av våre feil og lar ofte historien gjenta seg selv. Disse seremoniene har hjulpet mange til å forandre seg og komme videre. For meg ser det ut som et hovedproblem i verden i dag er den manglende evnen til å løse problemer. Det bare skurer og går – problemer blir kostet under teppet. Løsningene som velges handler om kortsiktige løsninger som ikke egentlig løser noe. Etter hvert blir det så skittent under teppet og i skapet at vi ikke fungerer lenger. På et tidspunkt må vi vaske og gjøre rent. Det er det som skjer nå, vi må gjøre den

med, i denne prosessen?

– Alle har evnen til å gjøre det nødvendige. Men det er omkring 2000 urbefolkningsnasjoner og noe sånt som 180 nasjonalstater, så uansett hvor du drar er det en urbefolkning. Jeg vet ikke noe om vi har noen fordeler, men vi har kanskje andre aspekter eller verdier vi deler, eller biter av puslespillet som skaper et helt bilde. Men i tillegg til urfolk-kulturer og nasjonalstater har vi internasjonale selskaper, som skaper ensretting og strekker seg langt utover landegrensene og kulturer. Det er en utfordring og en side ved globaliseringen som vanskeliggjør utviklingen i retning av en annerledes verdenskultur.

Etter 9/11

– *Hvordan opplever du det å være en amerikansk etter terrorangrepet 9/11? Hva betyr det for deg.*

– Mye. Jeg er ikke anti-amerikansk, jeg er pro-amerika. Selv om jeg ikke er enig i krigføringen myndighetene fører, er jeg amerikansk. Jeg vil

Et av våre redskap for å samles om fred er fredspipen. Det er dette vi søker å gjøre i dag, minne om at vi burde lære å leve sammen på en bedre måte.

menneskelige ånd sterkere, gå gjennom en nødvendig renselse – og jobbe i retning av det gode... Alt dette høres kanskje veldig rosenrødt ut, men hvis vi ikke gjør noe av dette – og velger å fortsette med konflikt, krig og vold som løsning – ja, så forblir vi voldelige og disharmoniske. Det handler om å skape en kultur og en verden som respekterer livet, verdsetter det og beskytter det. Akkurat nå er vi ikke der og folk dreper for noen få penny. Det er noe feil i verden akkurat nå, som kan rettes opp. Derfor er jeg veldig glad for dette prosjektet her i Norge. Her er man litt unna de heteste regionene, dere har Nobels fredspris, dere har vært ganske nøytrale og har litt avstand til mye av det som foregår. Det er et miljø her som oppleves som litt mer åpent for forandring og det som generelt foregår i verden. Det er nok en grunn til å dette prosjektet starter akkurat her.

– *Er du optimist?*

– Vi må være det ellers går vi bare under. I et av mine dikt sier jeg enkelt at “fred er sterkere enn krig”. Freden kommer til å vinne. Selv om krig og ødeleggelse kommer til å vare lenge, så kan livet på jorden også vare lenge. Liver ER langt, selv om det ikke er så langt for individet. I vår tradisjon sier vi at du er har rett til å være den du er, ganske enkelt siden du eksisterer. Idag må du betale for å være i live, du må betale for å dø og gravlegges – det kan være en bisarr tilværelse, uten noen egentlig mening. Hver dag kan vi lese i avisen om folkemord, om naturen som blir stadig mer hard mot oss, som en reaksjon på måten vi lever på. Så vi trenger å bli mer aktive for å korrigere vår retning og oppmuntre de kreftene som forsøker å gjøre noe.

– *Har verdens urfolk en fordel, noe ekstra å bidra*

ikke at mine landsmenn skal bli skadd og drept. Jeg tror volden som foregår i verden i dag er ute av kontroll – fra begge sider. Alle parter er skyldige. Og, som jeg sier i et av mine dikt; “ingen gud sier “drep””. Den guden som skaper liv ber oss ikke om å ta liv, men om å skape nytt liv.

– *På konserten i forbindelse med Alternativmesen er ritualet kombinert med musikk?*

– Musikk går bakenfor språk og kultur – og binder oss sammen på tross av ulikheter. Den får oss til å komme sammen. Vi forsøker å bringe sammen helt forskjellige artister, fra ulike verdensdeler og se hva som kommer ut av det. Det er veldig interessant når vi for eksempel tar en indiansk chant, legger på en afrikansk rytme og norsk musikk sammen med dét igjen. Som med poesien kan dette gi håp. Opp igjennom historien har vi sett mange eksempler på at diktatorer og totalitære regimer som søker kontroll over folk, først er ute etter artistene, poetene og alle som samler folk – de intellektuelle. Det er de som snakker, tenker og kan skape endringer. Ønsker man å skape endring, så trenger vi dem som lever på randen og er annerledes enn alle andre. Eller blir vi helt like, og det er ikke meningen.

– *Følte du deg knyttet til hippie-musikk-bevegelsen etter og under Vietnam-krigen?*

– Vel, jeg var jo soldat, så jeg var knyttet til den andre siden. Men etter krigen følte jeg meg nok mer beslektet med hippie-fredsølgen. Selv om ikke så mye kom ut av det. Jeg begynte å jobbe og leve for fred og regner meg som en fredsaktivist.

– *Som poet, skriver du først og fremst for å uttrykke deg selv eller for å påvirke andre?*

– Jeg begynte å skrive i Vietnam. Jeg ville ikke bli gal og måtte, på en eller annen måte, ▶

► behandle og forholde meg til alle de tankene og bildene jeg hadde i hodet. Jeg skrev mye ned og mye husket jeg bare. Jeg var sikker på at jeg skulle dø, og brydde meg egentlig ikke så mye om det – så sprøtt var det. Men etter hvert fikk jeg en sterkere livstrang, jeg ville leve. Det jeg skrev var bare personlig og for meg selv. Da jeg først framførte noe for folk, skjønte de ikke så mye av det. Både fordi det var så personlig, men også fordi jeg brukte ord jeg hadde lært meg, som ikke alle skjønte. Derfor begynte jeg senere å forenkle det jeg skrev, bruke enklere ord og være mer direkte, slik at flere skulle forsto. Nå er det kanskje så enkelt at ingen skjønner det egentlige innholdet, så jeg har kanskje gått til den motsatte ytterligheten. Men i starten hadde jeg ikke noe hjem, noen jobb eller noe å skrive på. Derfor måtte jeg huske mye og skrive mye med hodet. Det ble en rutine; å stå opp, starte dagen og så sette sammen små dikt. Det ble en måte å leve på, og det ga meg et redskap jeg kunne bruke til å forholde meg til livet på. Jeg liker å sette sammen ord, reflektere over hva som ligger i dem, hvordan å si det samme på en annen måte. Ofte synes jeg det brukes for mange ord om for lite. Folk babler i vei i timevis, uten egentlig å si noe som er vesentlig for dem.

Bønn

Tom LaBlac mener vi ikke tar vare på livet og verds- etter det slik vi burde. Vi bør be mer, sier han.

– Vi har lett for å ta for gitt at vi skal få et langt liv med god helse. Vi glemmer å be om å få et godt liv, med fred. Og gjør vi ikke dét, så betyr det egentlig at vi ikke bryr oss nok, synes jeg. Da kan vi miste det. Gir vi ikke nok, så får vi ikke nok. Livet er godt å leve og verden er et for vakkert sted til at vi skal ta det hele for gitt, sier Tom LaBlanc – Tatanka Ohitika, Sterke Bøffel – Fredsbøffelen. ☐

“ “ ONENESS. The old ones fear that soon there will be No more Indian Language. The old ones fear that soon there will be No more Indian Songs. The old ones fear that soon there will be No more Indian Prayers. The End of the world! Because being Indian is a daily manifestation of natural prayer living in balance with the original songs of harmony. If this we cannot recognize, then we all will have No more language, only noise, No more songs, only sounds, No more prayers, only fears. ONE OCEAN, ONE LAND, ONE PEOPLE, ONENESS IN ONE LIFE. This we all must put into our languages. This we all must put into our songs. This we all must put into our prayers. ONE OCEAN, ONE LAND, ONE PEOPLE, ONENESS IN ONE LIFE. (Tom LaBlanc)

